HEMŞİRELİK PROGRAMLARINDA UYGULAMALI EĞİTİM ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU

26 Kasım 2024

Çalıştay Başkanları

Prof. Dr. Gülseren Kocaman

Prof. Dr. Hülya Okumuş

Prof. Dr. Merdiye Şendir

Prof. Dr. Dilek Özmen

Doç. Dr. Havva Arslan Yürümezoğlu

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Ayfer Aydın

Doç. Dr. Nuray Turan

Dr. Öğr. Üyesi Cansu Polat Dünya

Öğr. Gör. Özlem Şensoy

Arş. Gör. Merve Ertunç Soycan

Arş. Gör. Semiha Küçükaydınoğlu

İÇİNDEKİLER

ÇALIŞTAY PROGRAMI 4

ÇALIŞTAY RAPORU ÖZETİ 6

SONUÇ 11

ÇALIŞTAY PROGRAMI

Çalıştay Amacı: Çalıştay, hemşirelik lisans programlarında uygulamalı eğitim süreçlerini güçlendirmek, ulusal ve uluslararası standartlara uygun nitelikli hemşireler yetiştirmek ve bu kapsamda klinik eğitiminde karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri sunmak amacıyla 26 Kasım 2024 tarihinde 13.00-15:30 saatleri arasında İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi ev sahipliğinde, Hemşirelik Dekanlar Konseyi (HEMDEK), Hemşirelik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (HEPDAK) ve Hemşirelik Eğitim Derneği (HEMED) iş birliği ile çevrim içi olarak gerçekleştirildi

Program Akışı: Her üniversiteden bir yönetici ve yönetici tarafından görevlendirilen bir temsilci (eğitimden sorumlu Dekan Yardımcısı, Müfredat ya da Eğitim Komisyonu Üyeleri) olmak üzere iki akademisyen olmak üzere toplam 179 kişinin katıldığı çalıştay, çevrim içi ortamda ZOOM programı kullanılarak gerçekleştirildi (Tablo 1).

Çalıştay HEMDEK Başkanı Prof. Dr. Merdiye Şendir, HEPDAK Başkanı Prof. Dr. Dilek Özmen ve HEMED Başkanı Doç. Dr. Havva Arslan Yürümezoğlu'nun açılış konuşmalarıyla başladı. Konuşmalarda, hemşirelik eğitiminde uygulamanın güçlendirilmesine yönelik ortak hedefler, uygulamalara yönelik sorunlar ve çalıştayın önemi vurgulandı.

Açılışın ardından, HEMDEK adına Prof. Dr. Ayfer Aydın, "***Uygulamalı Eğitim Anket Sonuçlarının Paylaşılması***" başlıklı sunumunu gerçekleştirdi. Bu sunumda, Türkiye'de bulunan her üniversiteden bir hemşirelik yöneticisi (dekan/dekan yardımcısı) olmak üzere hemşirelik lisans programlarında uygulamalı eğitimine ilişkin gönderilen anketin sonuçları paylaşılırken, mevcut uygulamaların güçlü yönleri ve iyileştirme alanları kapsamlı bir şekilde ele alındı. Sunum, çalıştayın ana temasına yönelik önemli veriler sunarak, ilerleyen oturumlara zemin hazırladı.

Çalıştayın "***Uygulamalı Eğitim Örneklerinin Paylaşılması***" başlıklı panel oturumu, Prof. Dr. Merdiye Şendir moderatörlüğünde gerçekleştirildi. Oturumda, farklı üniversitelerin hemşirelik eğitiminde yer alan müfredat çalışmalarına yönelik uygulamalı eğitim süreçlerine ilişkin örnekler sunuldu.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nden Doç. Dr. Selda Arslan, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Esra Ardahan Akgül ve Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Hemşirelik Fakültesi'nden Prof. Dr. Sonay Göktaş, kendi kurumlarının uygulama saatlerinin arttırılması ve bununla ilişkili olarak müfredatlarında gerçekleştirdikleri yenilikleri detaylı bir şekilde paylaştı.

Panelin ardından düzenlenen "***Sorular ve Cevaplar***" bölümü Moderatör Prof. Dr. Merdiye Şendir tarafından yönetildi.

Çalıştay, saat 15:30'da ev sahibi İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ayfer Aydın'ın "**Değerlendirme ve Kapanış"** konuşmasıyla sona erdi. Prof. Dr. Aydın, çalıştayın mesleki eğitime katkı sağlayacak önemli çıktılar ürettiğini vurgulayarak tüm akademisyenlere teşekkürlerini sundu.

Tablo 1. Hemşirelik Programlarında Uygulamalı Eğitim Çalıştay Programı

ÇALIŞTAY RAPORU ÖZETİ

Hemşirelik eğitiminin ulusal ve uluslararası standartlarla uyumlu olarak planlanması gerekliliği çalıştayın temel gerekçesini oluşturmuştur. Türkiye genelinde farklı altyapı ve olanaklara sahip 187 hemşirelik programı (21 İngilizce, 166 Türkçe) bulunmaktadır. Ancak, bu programlardan yalnızca 26'sının HEPDAK tarafından akredite edilmiş olması, uygulamalı eğitim süreçlerinin iyileştirilmesi gereksinimini ortaya koymuştur. Avrupa Birliği direktiflerine göre hemşirelik eğitiminde klinik uygulama sürelerinin en az 2300 saat olması gerekliliği vurgulanmıştır. Ancak birçok programın bu kriteri karşılamadığı, çalıştay öncesinde gerçekleştirilen "Uygulamalı Eğitim Anket Sonuçları" ile tespit edilmiştir. Bu bağlamda, çalıştayın amacı, uygulamalı eğitim süreçlerini geliştirecek ortak bir çerçeve oluşturmak ve hemşirelik eğitimine ilişkin müfredat çalışmalarında uygulama örneklerinin paylaşılmasını sağlamaktır.

İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ayfer Aydın tarafından yapılan "Uygulamalı Eğitim Anket Sonuçlarına ilişkin veriler ve analizleri sunulmuştur. Bu analizler ışığında, uygulama saatlerinin arttırılması için hedefler doğrultusunda stratejik öneriler ve uygulama örnekleri çalıştay katılımcılarıyla paylaşılmıştır.

Tablo 2. Uygulamalı Eğitim Anketi

"Uygulamalı Eğitim Anket Sonuçlarının Paylaşılması" başlıklı sunum, hemşirelik lisans programlarındaki mevcut uygulamalı eğitim düzenlemelerini değerlendirmek ve hemşirelik lisans programları müfredatlarında uygulamalı eğitim saatlerini konusunda iyileştirme ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla yapılan bir anketin bulgularını kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Ankete, toplamda 383 kurum veya kişiye iletilen davet üzerinden 98 kurumdan yanıt alınmıştır. Anket sonuçlarına göre:

Ders Saatleri:

Teorik ders saatleri ortalama 1797 saat (minimum 1000, maksimum 4000).

Laboratuvar ders saatleri ortalama 186 saat (minimum 12, maksimum 1274).

Klinik uygulama saatleri ise ortalama 1619 saat olarak belirlenmiştir (minimum 308, maksimum 2800).

AB Standartları ve Müfredat Değişiklikleri:

Anket, Avrupa Birliği kriterlerine göre klinik uygulama saatinin 2300 saate ulaşması gerektiğine dikkat çekmiştir. Bu doğrultuda değişiklik yapan kurumların uygulamaları, genellikle dönem içindeki uygulama saatlerinin artırılması, akademik takvimde düzenlemeler yapılması ve yaz stajlarının eklenmesi gibi başlıklar altında toplanmıştır.

İntörnlük Programları:

Kurumların %75'i intörnlük programı uygulamaktadır.

Bu programların genellikle tek veya iki dönem şeklinde düzenlendiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, sunumda mevcut durum analizi yapılmış, uygulama saatlerinin kriterlere uygun bir biçimde düzenlenebilmesi için müfredat değişikliklerinin kapsamı ortaya konulmuş ve başarılı örneklerin paylaşılmasıyla ortak bir yol haritası çizilmesi hedeflenmiştir. Çalıştayın ilerleyen oturumlarında bu bulgulara dayalı olarak görüşler, sorunlar ve çözüm önerileri tartışılmıştır.

Uygulamalı eğitim örneklerinin paylaşıldığı oturumlarda, Necmettin Erbakan Üniversitesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi ve Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Hemşirelik Fakültesi temsilcileri, kendi müfredatlarında yaptıkları iyileştirmeler ve uygulama saatlerini artırmaya yönelik stratejilerini katılımcılarla paylaşmıştır. Bu oturumlarda, uygulamalı eğitim sürelerinin artırılması, müfredattaki tüm laboratuvar saatlerinin yeniden düzenlenmesi, rehber hemşire eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve klinik uygulama süreçlerinde standardizasyon sağlanması gibi öneriler tartışılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Uygulamalı Eğitim Örneklerinin Paylaşılması

1-Necmettin Erbakan Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi- Doç. Dr. Selda Arslan

Sunum uygulamalı eğitim örnekleri, fakültede gerçekleştirilen müfredat düzenlemelerini ve uygulamalı eğitim süreçlerinin geliştirilmesine yönelik önemli girişimleri kapsamakta ve Avrupa Birliği standartlarına uygun uygulama saatleri ve bu kapsamda mesleki yeterliliklerin artırılması amacıyla yapılan düzenlemeleri içermektedir.

Gerçekleştirilen Düzenlemeler

1-Klinik Uygulama Saatlerinin Artırılması:

Fakülte, müfredatını Avrupa Birliği hemşirelik eğitim kriterlerine uygun hale getirmiş ve klinik uygulama saatlerini 2300 saate çıkarmayı hedeflemiştir. Bu kapsamda, uygulamalı derslerin oranı artırılmış, intörn programı güz ve bahar dönemlerine yayılmıştır.

2-Müfredat Revizyonu:

2022 yılından itibaren lisans eğitim komisyonu tarafından müfredatın teorik ve uygulamalı ders saatlerini yeniden düzenlemek üzere çalışmalar başlatılmıştır. Müfredata, güncel gereksinimler doğrultusunda toplumun öncelikli sağlık sorunlarını ele alan dersler (Göç ve Sağlık, İklim Değişikliği ve Sağlık vb.) eklenmiş, seçmeli ders oranı artırılmış ve öğrencilere geniş bir ders havuzu sunulmuştur. Ayrıca, Histoloji ve Parazitoloji gibi dersler müfredattan çıkarılmıştır. Müfredatta zorunlu ders olarak yer alan "İlk yardım, Beslenmeye Giriş, Mesleki Etik ve Deontoloji" dersleri seçmeli ders olarak değiştirilmiştir. Hemşirelik Esasları dersi müfredata ön koşul olarak eklenmiş ve ayrıca müfredata "Serbest Çalışma" saati eklenmiştir

Yapılan düzenlemeler sonucunda; Necmettin Erbakan Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi uygulamalı eğitim süreçlerini uluslararası standartlara uygun hale getirmiştir. Bu kapsamda, teorik dersler 1526 saat, uygulama 2244 saat, laboratuvar çalışmaları 84 saat, serbest çalışma ise 1846 saat olacak şekilde belirlenmiştir.

2-İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi- Dr. Öğr. Üyesi Esra Ardahan Akgül

Bu sunumda uygulama saatlerinin istendik düzeyde düzenlenebilmesi için program tarafından müfredatlarında yapılan kapsamlı düzenlemeler ve yenilikçi yaklaşımlar detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Gerçekleştirilen Düzenlemeler ve Yenilikler

1-Müfredatın Yeniden Yapılandırılması:

Bölüm, mesleki derslerdeki teorik ve uygulama saatleri arasındaki tutarsızlıkları gidererek her bir ders için ders saatlerini 5 saat teorik ve 12 saat uygulama olacak şekilde düzenlemiştir. Mesleki derslere ek olarak Hemşirelikte Yönetim, Hemşirelikte Öğretim, Acil ve Yoğun Bakım Hemşireliği gibi uygulamalı derslerin uygulama saatleri artırılmıştır. Ayrıca "Hemşirelik Esasları" dersi 1. sınıfın her iki döneminde (güz ve bahar) olacak şekilde planlanmış ve "Kişiler Arası İlişkiler ve İletişim", "Hemşireliğe Giriş/Hemşirelik Esaslar-1", "Hemşirelik Felsefesi ve Etik" " Fiziksel Tanılama" derslerine laboratuvar eklenmiş ve "Toplumsal Duyarlılık" dersi uygulamalı bir ders haline getirilmiştir. Ayrıca, "Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ile Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği" derslerini yalnızca güz döneminde, "Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği" ile "Halk Sağlığı Hemşireliği" derslerini ise yalnızca bahar döneminde verilmesi şeklinde değişiklik yapılmıştır. "Özel Gruplarda ve Durumlarda İletişim", "Fiziksel Tanılama" ve "Hemşirelikte Farmakoloji" "Toplumsal Duyarlılık" ve "Fiziksel Tanılama" dersleri zorunlu ders statüsüne getirilmiştir.

Yapılan düzenlemeler ile İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü tarafından 2012 öğretim planında 1806 saat olan teorik ders saati, 2024 öğretim planında 1540 saate düşürülmüş, laboratuvar uygulama saatleri 168 saatten 238 saate çıkarılmış ve uygulama saatleri ise 1904 saatten 2036 saate yükseltilmiştir.

3-Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Hemşirelik Fakültesi- Prof. Dr. Sonay Göktaş

Gerçekleştirilen Düzenlemeler ve Yenilikler

1-Müfredatın Yeniden Yapılandırılması:

Müfredatta yer alan "Kişiler Arası İlişkiler" dersine laboratuvar, "Sağlığın Değerlendirilmesi" dersine ise hem laboratuvar ve hem de uygulama eklenmiştir. Bu kapsamda, fiziksel muayene, hasta değerlendirme ve veri toplama gibi temel hemşirelik becerilerinin uygulamalı olarak öğretilmesi hedeflenmiştir.

2-Klinik Uygulama Saatlerinin Artırılması:

Klinik uygulama saatleri, Avrupa Birliği hemşirelik eğitimi standartlarına (2300 saat) uygun hale getirilmiştir. Uygulamalı derslerin saatlerinin haftalık 9 saate çıkarılarak, öğrencilerin alanda daha fazla uygulama/pratik yapmaları sağlanmıştır. Haftada bir gün olan klinik uygulama, 2.sınıfın bahar yarıyılından itibaren iki güne çıkarılması planlanmıştır.

3-İntörnlik ve Rotasyon Sistemleri:

İntörnlük uygulamaları, iki döneme yayılmış ve rotasyonlarla çeşitlendirilmiştir. 4. sınıfta yer alan "Hemşirelik Bakım Yönetimi-1" ve bahar döneminde "Hemşirelik Bakım Yönetimi-2" dersleri kapsamında öğrencilerin 3 gün 9 saatten 27 saat klinik uygulama yapmaları ve bununla "Hemşirelikte Yönetim" dersinin ise 4 saat klinik uygulamasının yapılarak toplamda 31 saat klinik uygulama şeklinde olması planlanmıştır.

6-Müfredatta Geri Bildirime Dayalı Düzenlemeler:

Öğrenciler, mezunlar, öğretim elemanları ve klinik sorumlu hemşirelerden alınan geri bildirimler doğrultusunda müfredatta sürekli iyileştirme yapılmıştır. Özellikle "Hemşirelik Öğrenci Çalıştayı" gibi etkinliklerle öğrencilerin geri bildirimleri alınarak uygulama süreçleri geliştirilmiştir.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Hemşirelik Fakültesi, tarafından yapılan bu düzenlemeler ile birinci sınıfta, 112 saatlik laboratuvar uygulama saatlerinin 140 saate çıkarıldığı ve ek olarak 126 saat klinik uygulamanın eklendiği belirtilmektedir. İkinci sınıfta, laboratuvar uygulama saatlerinin 168 saatten 140 saate düşürüldüğü, klinik uygulama saatlerinin ise 336 saatten 378 saate çıkarıldığı ifade edilmektedir. Üçüncü sınıfta, laboratuvar uygulama saatlerinin 294 saatten 126 saate indirildiği, buna karşılık klinik uygulama saatlerinin 448 saatten 602 saate çıkarıldığı görülmektedir. Dördüncü sınıfta ise laboratuvar uygulamalarının tamamen kaldırıldığı ve bu saatlerin klinik uygulamalara aktarılarak, 784 saat olan klinik uygulama süresinin 1228 saate çıkarıldığı belirtilmiştir.

Çalıştayın sonunda gerçekleştirilen "**Soru-Cevap"** oturumu ile katılımcıların soruları, görüş ve önerileri alınmıştır. Soru, cevap ve tartışmalar programlara göre farklılıkları içermektedir. Çalıştayın tümüne https://www.youtube.com/watch?v=0eH44RnFHGA linkinden erişim sağlayabilirsiniz.

SONUÇ

Bu çalıştay da hemşirelik eğitiminin mevcut durumu değerlendirilmiş, program çıktılarına ulaşmada uygulama saatlerinin istendik şekilde düzenlemesine yönelik 3 programın çalışmaları örnek olarak sunulmuştur. Daha sonra, soru/yanıt ve tartışmalar ile müfredat önerilerini somut verilerle destekleyen bir çerçeve ve uygulamalı eğitimin iyileştirilmesine yönelik stratejik öneriler paylaşılmıştır. Çalıştay her programın kendi koşullarına göre çalışacakları müfredat çalışmalarına yol gösterebilecek bir çerçeve ortaya çıkarmıştır.

Çalıştay, ev sahibi İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ayfer Aydın'ın yaptığı "**Değerlendirme ve Kapanış**" konuşmasıyla tamamlanmıştır. Çalıştay sürecinde emeği geçen başta Prof. Dr. Merdiye Şendir olmak üzere Prof. Dr. Gülseren Kocaman, Prof. Dr. Hülya Okumuş, Prof. Dr. Dilek Özmen ve Doç. Dr. Havva Arslan Yürümezoğlu' na, değerli akademisyenlere, bu organizasyona destek veren tüm kurumlara ve çalıştayın düzenlenmesinde emeği geçen İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi öğretim elemanlarına teşekkür ederek, programın başarıyla tamamlandığı ifade edilmiştir. Ayrıca, çalıştayın amacına uygun şekilde gerçekleştirildiği belirtilmiş ve raporun katılımcılarla paylaşılacağı bilgisi paylaşılmıştır.